

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки України

24 квітня 2024 року № 578

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Семченко Віталій Олегович, 1995 року народження, громадянин України, освіта вища – у 2019 році закінчив Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна за спеціальністю «Філологія», працевлаштований, виконав акредитовану освітньо-наукову програму 061 «Журналістика».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна від «30» червня 2026 року № 11 у складі:

- Голова разової спеціалізованої вченої ради – Лідія Володимирівна Стародубцева, доктор філософських наук, професор кафедри медіакомунікацій ННІ соціології та медіакомунікацій ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
- Рецензент – Дмитрій Володимирович Петренко, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри теорії культури і філософії науки ННІ філософії, культурології, політології ХНУ ім. В. Н. Каразіна.
- Офіційний опонент – Олена Ігорівна Горошко, доктор соціологічних наук, професор кафедри соціології та державного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Україна), гостьовий професор кафедри комунікацій та нових медіа Стамбульського університету Есенюрт (Туреччина).
- Офіційний опонент – Наталія Олегівна Войтович, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри теорії і практики журналістики ЛНУ імені Івана Франка.
- Офіційний опонент – Юрій Михайлович Бідзіля, доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри журналістики, декан філологічного факультету Ужгородського національного університету.

на засіданні «04» вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 06 «Журналістика».

Семченко Віталій Олегович на підставі публічного захисту дисертації «Кримське питання в телеграм-каналах: трансформація маніпулятивних наративів» за спеціальністю 061 «Журналістика».

Дисертацію виконано в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна.

Науковий керівник Драчова Олександра Павлівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри журналістики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису (наводиться аналіз дисертації щодо дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувач має 3 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 (наводиться аналіз наукових публікацій щодо дотримання вимог пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії) (зазначити наукові публікації):

1. Семченко, В. (2025). Лексичні конструкції маніпулятивних текстів у Telegram-каналах воєнного часу (на прикладі висвітлення кримського питання). Актуальні питання масової комунікації, 37, 66-75.
2. Семченко, В. (2025). Трансформація наративів українських телеграм-каналів про Крим: від локальної проблематики до воєнізованого дискурсу. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія, (2 (16), 71-79.
3. Семченко, В. (2025). Етичні дилеми журналістської відповідальності в часи війни: На прикладі висвітлення кримської тематики у 2022–2024 роках. Синопис: текст, контекст, медіа, 31(3), 199–207.

У дискусії взяли участь (голова, рецензент, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

Офіційний рецензент Петренко Дмитро Володимирович, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри теорії культури і філософії науки ННІ філософії, культурології, політології ХНУ ім. В. Н. Каразіна, оцінив роботу позитивно та висловив такі зауваження:

1. Використання дискурс-аналізу та наративного аналізу дає змогу виявити риторичні конструкції, що формують маніпулятивний характер повідомлень Telegram-каналів. Водночас виникає питання щодо повної релевантності такого підходу для дослідження медіапростору України в період воєнних дій, оскільки послідовне застосування цих методів створює ризик зведення складної політичної та соціальної реальності винятково до риторичних конструкцій.
2. Більшість застосованих у дисертації методів передбачає розгляд соціальної, культурної та політичної реальності крізь призму лінгвістичного повороту. Зокрема, аналіз консолідації національного наративу переважно спирається на конструктивістське і постмодерністське розуміння нації як наративної конструкції. Водночас доцільно було б ширше врахувати інші виміри національного – політичний, громадянський, економічний і культурний.
3. Окремої уваги потребує застосування принципів журналістської етики в умовах війни. Порушену автором проблему меж допустимого у воєнній комунікації доцільно було б поглибити шляхом ширшого залучення сучасних теорій відповідальності, зокрема в контексті поєднання принципів правди, людської гідності та захисту суспільства від агресії в ситуації, коли інформація сама стає елементом протистояння.
4. Дослідження виграло б від ширшого залучення сучасних теорій цифрових медіа. У дисертації медіасфера розглядається переважно через текст, дискурс і наратив, тоді як сам медіум постає як нейтральний провідник повідомлення. Доцільно було б звернутися до праць сучасних дослідників цифрових медіа, які акцентують увагу на тому, що технологічні особливості медіуму безпосередньо визначають формати комунікації.
5. Варто було б докладніше представити специфіку Telegram як цифрового медіасередовища, зокрема його технічні та платформні характеристики, механізми поширення контенту, роль адміністраторів, особливості

взаємодії каналів з аудиторією та вплив цих чинників на формування медіанаративів.

6. Розширення емпіричної бази могло б посилити порівняльний аспект дослідження. Перспективним є залучення матеріалів інших цифрових платформ, зокрема YouTube і TikTok, що дало б змогу виявити платформну специфіку функціонування кримських наративів і визначити, наскільки особливості Telegram впливають на форми інформаційного впливу.

Офіційна опонентка Горошко Олена Ігорівна, доктор соціологічних наук, професор кафедри соціології та державного управління Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Україна), гостьовий професор кафедри комунікацій та нових медіа Стамбульського університету Есенюрт (Туреччина), оцінила роботу позитивно та висловила такі зауваження:

1. Методологічна частина дисертації потребує чіткішого структурування. Зокрема, кейс-аналіз подій навколо Кримського мосту фактично використано як самостійний метод якісного аналізу, проте його не було окремо представлено та обґрунтовано в методологічному розділі.
2. Запропонована автором класифікація наративів за функціональним призначенням, ідеологічною спрямованістю та емоційним забарвленням не охоплює всіх можливих критеріїв їхнього опису. Доцільно було б розглянути можливість доповнення цієї класифікації, зокрема критерієм тематичної спрямованості контенту.
3. Твердження про переважно односторонній характер комунікації в Telegram є дещо категоричним, оскільки платформа передбачає можливість коментування, використання реакцій та емодзі, проведення опитувань і пересилання повідомлень. Варто було б докладніше проаналізувати, як увімкнення або вимкнення цих функцій впливає на взаємодію каналів з аудиторією.
4. Наведені в роботі результати частотного аналізу, зокрема твердження про входження окремих лексем до топ-20 найуживаніших слів, потребують підтвердження конкретними кількісними показниками. Відповідні таблиці, результати підрахунків і приклади доцільно було б подати в тексті дисертації або в додатках.
5. Потребують докладнішого опису принципи формування емпіричної вибірки, процедури кількісного аналізу та способи опрацювання отриманих

даних. Це сприяло б більшій прозорості дослідження та можливості перевірки його результатів.

Офіційна опонентка Войтович Наталія Олегівна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри теорії і практики журналістики ЛНУ імені Івана Франка, оцінила роботу позитивно та висловила такі зауваження:

1. Автор визначає основний емпіричний корпус дослідження в межах 2019–2025 років. Водночас у роботі простежується трансформація медіанаративів про Крим, починаючи з 2014 року, а в загальних висновках запропоновано періодизацію, яка охоплює 2014–2015, 2016–2021, 2022–2023 та 2023–2025 роки. Доцільно було б чіткіше розмежувати результати, отримані безпосередньо на основі сформованого емпіричного корпусу, та історико-контекстуальні висновки щодо попереднього періоду.
2. Збалансований розподіл досліджуваного матеріалу між проукраїнськими та проросійськими каналами є виправданим з погляду порівняльного аналізу. Водночас така модель вибірки не повною мірою враховує відмінності між каналами за кількістю підписників, інтенсивністю публікацій і фактичним охопленням аудиторії. Перспективним є доповнення такого аналізу показниками аудиторної взаємодії та охоплення.
3. Автор визначає серед основних ознак маніпулятивного контенту емоційність, поляризацію, вибіркковість інформації, дегуманізацію та використання неперевіраних відомостей. Однак окремі із цих ознак, зокрема емоційність, самі по собі не завжди свідчать про маніпуляцію. Чіткіше визначення критеріїв відмежування маніпулятивного контенту від інших форм емоційної та оцінної комунікації могло б посилити методологічну частину дослідження.
4. Запропонована автором п'ятифазна модель кризової комунікації є одним із цікавих результатів роботи. Водночас для підтвердження можливості її застосування до різних кризових ситуацій доцільно було б перевірити модель на більшій кількості прикладів, оскільки в дисертації її апробовано переважно на матеріалах подій, пов'язаних із Кримським мостом.
5. Автор зазначає, що частину матеріалів кодували два дослідники, що є позитивним для перевірки надійності результатів. Водночас доцільно було б докладніше представити результати такого порівняння, зокрема ступінь збігу оцінок двох кодувальників.

6. Основну увагу в роботі зосереджено на текстовому та дискурсивному аналізі Telegram-каналів. Водночас значна частина контенту платформи представлена фотографіями, відео, мемами, інфографікою та іншими візуальними матеріалами. Детальніший аналіз взаємодії текстових і візуальних елементів міг би доповнити та розширити отримані результати.

Офіційний опонент Бідзіля Юрій Михайлович, доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри журналістики, декан філологічного факультету Ужгородського національного університету, оцінив роботу позитивно та висловив такі зауваження:

1. У роботі зазначено, що загальний масив практичних матеріалів охоплює понад 2000 публікацій, тоді як у списку використаних джерел наведено значно меншу їх кількість. Доцільно було б чітко розмежувати науково-теоретичні джерела та емпіричні матеріали, використані для проведення дослідження.
2. Під час аналізу журналістської етики доцільно було б ширше залучити положення Кодексу етики українського журналіста та конкретизувати їх застосування до діяльності Telegram-каналів в умовах війни.
3. Потребує уточнення співвідношення загальних хронологічних меж дослідження, які починаються з окупації Криму у 2014 році, та меж сформованого емпіричного корпусу Telegram-публікацій, що охоплює 2019–2025 роки.
4. Формування вибірки переважно з каналів із чітко вираженою проукраїнською або проросійською позицією є виправданим для порівняння двох полярних дискурсів. Водночас результати такого дослідження не можна автоматично поширювати на всі Telegram-канали, зокрема на ресурси зі змішаною, невизначеною або ситуативною позицією.
5. Концепцію «банальності зла» Ганни Арендт доцільно було б застосовувати обережніше і подавати як теоретичну аналогію, а не як спосіб доведення особистої мотивації авторів Telegram-каналів. На підставі аналізу публікацій можна встановити поширення дезінформації, виправдання агресії або участь у публічному переслідуванні людей, однак неможливо достовірно визначити внутрішні мотиви авторів.
6. Потребує посилення методологічне обґрунтування поняття конститутивної маніпуляції. Авторів необхідно чіткіше продемонструвати, за якими критеріями встановлено, що маніпуляція є невіддільною умовою існування певного інформаційного дискурсу.

7. Під час порівняння проукраїнського і проросійського інформаційних сегментів необхідно послідовно дотримуватися принципу наукової об'єктивності, аргументувати оцінки емпіричними даними та критично аналізувати не лише проросійський, а й український інформаційний простір.

8. У дисертації простежується наукова гіпотеза, проте її доцільно було б сформулювати окремо та цілісно, продемонструвавши зв'язок між гіпотезою, метою, завданнями, результатами й практичними рекомендаціями дослідження.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Семченку Віталію Олеговичу ступінь доктора філософії з галузі знань 06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Л. Стародубцева